

Kurucz Máté
(Félre)tájékoztató
Az izraeli–palesztin konfliktus a HVG-ben – kvantitatív elemzés

Bevezetés	2
1. A kutatás	2
2. Eredmények	4
2.1. Halálos áldozatok általában	4
2.2. Civil áldozatok	6
2.3. Fegyveres áldozatok.....	7
2.4. Gyermekek áldozatok	8
2.5. Női áldozatok	9
3. Összegzés	10
4. Konklúzió.....	11
Hivatkozások, felhasznált irodalom.....	12
MELLÉKLETEK	
A. melléklet. Interjú Keresztes Imrével (Keresztes Imre megjegyzései)	14
B. melléklet. Az adatgyűjtés során alkalmazott eljárások	15
C. melléklet. Adattáblák	20

Bevezetés

2005 nyarán három hétig önkéntesként dolgoztam egy palesztin menekülttáborban, Nablusban (Ciszjordánia). Tanulmányom témáját az ott szerzett tapasztalataim, illetve a helyzetről korábban kialakult benyomásaim közti ellentmondás szülte. Felvetődött, hogy megvizsgálom, hogy ennek az ellentmondásnak a kialakulásában mekkora szerepet játszhatott az izraeli–palesztin konfliktusról szóló magyar híradások esetleges egyoldalúsága. Elemzésemben a magyar média egy meghatározó szeletét jelentő hetilap, a *Heti Világgazdaság* (HVG) cikkeit vizsgálva igyekszem közelebb kerülni a kérdés megválaszolásához.¹

1. A kutatás

Kutatásom kiindulópontja az a feltételezés, hogy a médiának – különösen az olyan összetett kérdéskör esetén, mint az izraeli–palesztin konfliktus –, nem mindig sikerül megfelelnie a semleges tájékoztatás követelményeinek. Tanulmányomban ennek különböző okaival csak érintőlegesen foglalkozom, helyette a mértékadónak tartott, legnagyobb példányszámú magyar hetilap, a *HVG* cikkeit elemzem részletesebben ebből a szempontból.

Választásom nem véletlenül esett a *HVG*-re. Csicsmann László a témával foglalkozó tanulmányában miután megállapítja, hogy „[az arab–izraeli válsággal foglalkozó] sajtótermékek [...] jelentős része az izraeli oldal mellett áll ki”,² a *HVG*-ről elmondja: az itt „megjelent írások általában [az általunk vizsgált hetilapokhoz képest] objektívebb képet vázolnak fel”, illetve „aprólékosan és részletesen körüljárják [...] az arab–izraeli konfliktus aktuális eseményeit”.³ Dolgozatomban Csicsmann tartomelemzésen alapuló megállapítását szeretném árnyalni egy kvantitatív megközelítés segítségével.

Kutatásomban tehát a második palesztin intifádában („Al-Aksza” intifáda) ténylegesen életüket vesztett izraeliek és palesztinok számát hasonlítom össze a *HVG* cikkeiben közölt adatokkal. A konfliktus következtében elhunytak számát vizsgálva tanulságosnak ígérkezik különbséget tenni civil és katonai áldozatok, azon belül pedig férfi és nő, illetve fiatalok és felnőtt áldozatok között is. Reményeim szerint ez a megközelítés olyan összefüggésekre, esetleges anomáliákra irányíthatja a figyelmet, amelyek egy kvalitatív elemzés során nem feltétlenül válnak világossá.

Megítélésem szerint, valamely fegyveres konfliktusról szóló beszámolóban, pusztán a közölt halálesetek száma (illetve azok megoszlása civilek, gyermekek és nők szerint) – a beszámoló tartalmától és hangnemtől függetlenül – is alkalmas lehet arra, hogy az olvasó, akár öntudatlanul is, de a számok alapján kialakítson bizonyos feltételezéseket a résztvevő feleket illetően. Ezek az adatok tehát már önmagukban is alkalmasak a szimpátia, illetve az ellenérzés felkeltésére. A konfliktusban elhunytak számának visszaadása problémát jelenthet, ha ezek az adatok – legalább arányaiban –

¹ Itt szeretnék köszönetet mondani Paragi Beátának, Csicsmann Lászlónak és Hegedűs Ritának a tanulmány elkészítésében nyújtott segítségükért, illetve Keresztes Imrének az e-mail-es megkeresést követő válaszáért.

² Csicsmann 2003. 93.

³ Csicsmann 2003. 102.

nem tükrözik a valós helyzetet. A leközölt halálesetek számának vizsgálatát – a módszer megbízhatósága mellett – ezért is tartom különösen fontos kérdésnek.

A vizsgált időszak (2004. január 1.–2006. december 31.) kiválasztásában elsősorban gyakorlati szempontok játszottak szerepet. A kutatáshoz eredetileg 2006 áprilisában kezdtem adatokat gyűjteni, a kiindulási dátumot az ekkor a *HVG* internetes archívumában⁴ elérhető legkorábbi szám (2004. évfolyam 1. szám) adta, a megfigyelt időszak végét szintén ez a forrás (a 2006-ra vonatkozó adatok kutatás kezdetén még nem voltak teljesek) határozta meg. A megfigyelt periódust azonban egy későbbi kutatásban érdemes lesz kiterjeszteni a második intifáda kezdetétől (2000. szeptember 29.) napjainkig tartó időszakra, illetve a magyar média szélesebb szeptetere.

A vizsgált időszakban a *HVG Hét nap* és *Világ* (illetve egy alkalommal *Fókuszban*) rovataiban megjelenő cikkekből gyűjtöttem ki az izraeli és palesztin áldozatok számát (a keretes írások tartalmát nem vontam be a vizsgálatba). Ha valamely haláleset többször is említésre került, akkor azt ugyanúgy beszámítottam a statisztikába, mint az először megjelent haláleseteket (így fordulhatott elő, hogy az újságban leközölt halálesetek egy adott időszakban meghaladják a konfliktusban valóban elhunytak számát). A cikkek címében, illetve első, összefoglaló jellegű bekezdésében egy alkalommal sem találtam utalást a halálos áldozatok számára, ezért az adatgyűjtést csak a cikkek törzsszövegére korlátoztam (ebből következően az újságban említett esetek megjelenés helye szerinti súlyozására sem volt szükség). A megfigyelt időszak alatt nem találtam összesítő jellegű adatokat a konfliktus kezdete óta elesett összes áldozat számáról, egyik oldalra vonatkozóan sem, így ennek értékelését is kihagytam a vizsgálatból.

Az összehasonlítási alapot (a konfliktusban ténylegesen életüket vesztek számát) a B'tselem⁵ nevű tekintélyes izraeli emberi jogi szervezet nyilvántartása képezte. Az itt közölt adatok nem teljesen konzisztensek az izraeli halottakról hasonló statisztikákat vezető izraeli külügyminisztérium⁶, illetve a palesztin halottakat nyilvántartó – a Vöröskereszt és a Vörös Félhold Társaságok Nemzetközi Szövetségének Közgyűlésén megfigyelői státuszt élvező – helyi mentőszolgálat, a Palesztin Vörös Félhold Szervezet⁷ (Palestine Red Crescent Society) által közölt értékekkel. A megbízhatósággal kapcsolatosan felmerülő kételyeket azonban mérsékli, hogy az izraeli emberjogi szervezet adatai mindkét forráshoz képest azonos irányú és hasonló mértékű eltérést (megközelítőleg 10%-al kevesebbek) mutatnak, ami a kiegyensúlyozottságra utal (így az általam használt adatok tekinthetők akár a másik két forrás egyfajta átlagának is). Az áldozatszámok megbízhatóságából kiindulva feltételezhető, hogy az áldozatok nemére, korára, illetve a haláleset körülményeire vonatkozó B'tselem által publikált információk hasonlóan hiteles alapot szolgáltatnak kutatásomhoz.

Végül az eredmények vizsgálatánál mindig érdemes szem előtt tartanunk a két eltérő célú adatbázisból, eltérő módszerekkel nyert adatok összehasonlíthatóságának korlátait is Több olyan szempont létezik, amely – elsősorban az eltérő adatgyűjtés következtében – nehezíti a két adathalmaz összevetését⁸

⁴ Internet cím: <http://hvg.hu/hvgfriss/archive.aspx>, 2007. május 25.

⁵ Internet cím: <http://www.btselem.org/English/Statistics/Casualties.asp>, 2007. május 25.

⁶ Internet cím: <http://www.mfa.gov.il/mfa/terrorism->

[%20obstacle%20to%20peace/palestinian%20terror%20since%202000/](http://www.mfa.gov.il/mfa/terrorism-%20obstacle%20to%20peace/palestinian%20terror%20since%202000/), 2007 május 25.

⁷ Internet cím: http://www.palestinercs.org/crisistables/table_of_figures.htm, 2007 május 25.

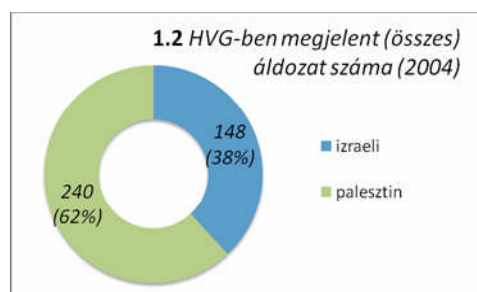
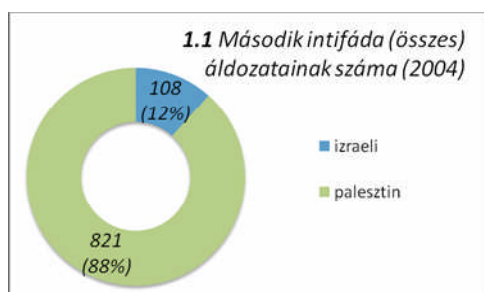
⁸ Bővebben ld.: Melléklet B.

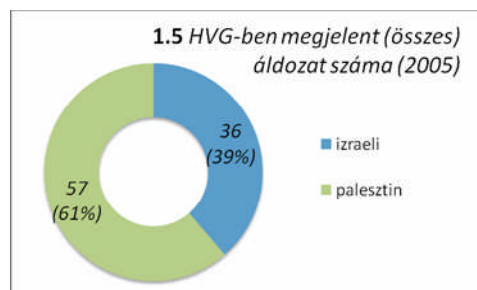
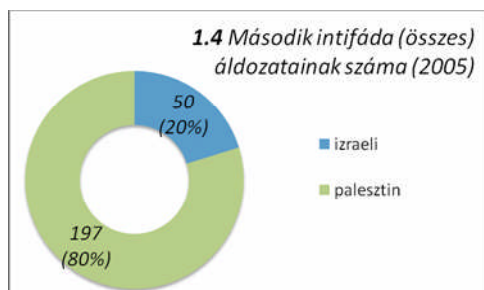
2. Eredmények

A kutatás eredményei azt mutatják, hogy etnikai (vallási) hovatartozás függvényében, az izraeli oldalt előnyösen megkülönböztető módon változik a konfliktusban ténylegesen elhunytak, illetve a *HVG*-ben megjelent áldozatok száma közötti különbség. A megfigyelt időszak alatt életüket vesztett civilek, nők illetve gyermekek számát vizsgálva is hasonló tendencia látszik kibontakozni. A jobb megértés kedvéért, nézzük meg közelebbről is adatainkat!

2.1. Halálos áldozatok általában

A megfigyelt időszak első évében (2004) összesen 108 izraeli állampolgárságú személy halt meg, miközben a *HVG* 148 halálesetről számolt be. Ezzel egyidejűleg 240 palesztin haláláról érkezett hír, miközben 821 palesztin ember vesztette életét. Ez azt jelenti, hogy az olvasóban a *HVG*-t olvasva az a benyomás alakulhatott ki, hogy a konfliktusban nem sokkal több, mint másfélszer annyi palesztin hunyt el, mint izraeli (ld.: 1.2. kördiagram), miközben a valóságban ez az arány több mint ötször ekkora (ld.: 1.1. kördiagram). Másképpen fogalmazva, az ez évben meghalt izraeliek 137%-ról érkezett hír, miközben a palesztin halálok csupán 29 % – a jelent meg a *HVG*-ben.

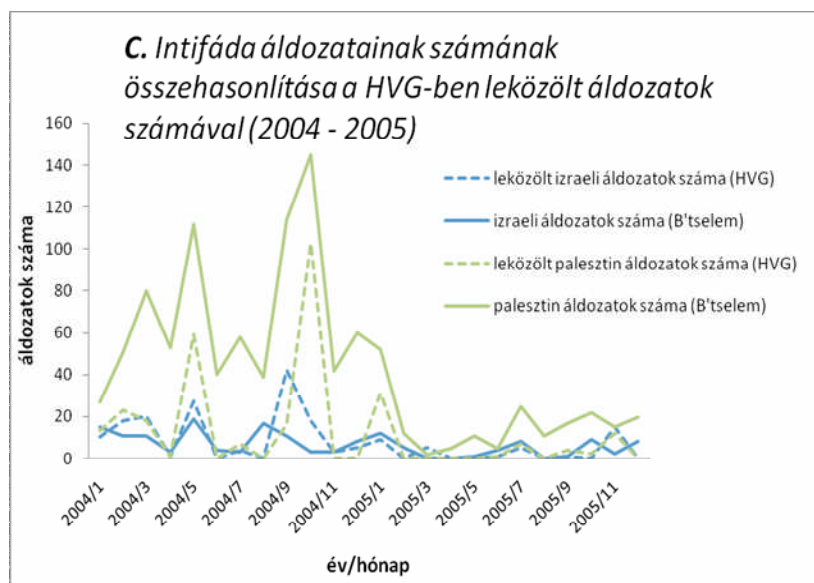
A második év (2005) folyamán 50 izraeli személy vesztette életét, ebből a *HVG* 36 halálesetet publikált. Eközben 197 palesztin esett el a konfliktus során, mindebből 57 került nyilvánosságra a *HVG*-n keresztül. Az olvasó így ebben az évben ismét azt hihette, hogy másfélszer annyi palesztin, mint izraeli állampolgárságú személy halt meg (ld.: 1.5. kördiagram), a valós arány azonban négy az egyhez – vagyis több mint háromszor ekkora (ld.: kördiagram 1.4). Az előző évhez képest tehát leközölt és valóban elhunyt izraeli illetve palesztin halottak közötti arány – 72% az izraeli esetén, illetve 29 % a palesztinok esetén – némiképp javult, de még így is jelentős torzító hatással bír.

Végül a fenti módszer segítségével a vizsgált két évet érdemes együtt is megnéznünk. A HVG-t olvasva az a benyomásunk, hogy a konfliktus két éve alatt elhunyt palesztinok az összes áldozat 62%-át adják, miközben ez az arány 87%. Az izraeli áldozatok aránya eközben a HVG lapjain az összes halotthoz viszonyítva megháromszorozódik. Az 1.9 oszlopdiagram szemlélteti, hogy miközben a konfliktusban elhunyt izraeliek 116%-áról érkezett

hír a megfigyelt időszak alatt, addig a palesztin halálok csupán 29 %-a jelent meg a HVG-ben. Úgy is fogalmazhatunk, hogy miközben a hetilap hasábjain egy izraeli állampolgár haláláról akár többször is értesülhettünk (de egyszer biztosan), a palesztin halálok közül csupán minden negyedikről szerezhettünk tudomást a HVG-n keresztül.

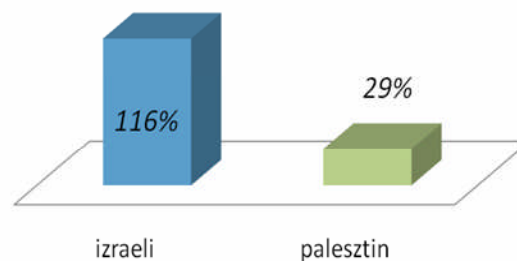
Most nézzük az adattáblákat (ld.: C. melléklet, és az 1. adattáblát)! Kitűnik, hogy a konfliktusban ténylegesen életüket vesztek száma és a közölt halálesetek száma közötti negatív mérleg (az előbbi meghaladja az utóbbit) a megfigyelt időszak minden hónapjában kisebb az izraeliek, mint a palesztinok esetében. Sőt, míg az izraeli áldozatok esetében pozitív irányú (a közölt áldozatok száma haladja meg a konfliktusban ténylegesen elhunytak számát) különbségek is előfordulnak (a vizsgált időszak egészét nézve is pozitív irányú eltérést tapasztalunk); a palesztinokról ez nem mondható el. Ha a vizsgált időszak első évét nézzük (ld.: C. melléklet, 2. adattábla), azt látjuk, hogy míg az izraeli halálok egynegyedét többször is publikálták (pozitív eredmény), addig a palesztinok esetében 581 eset publikálatlanul maradt (negatív eredmény). A 2005-ös

71%-ról (721 emberről) nem szerezhettünk tudomást a HVG-n keresztül.

A C. grafikon pedig még szemléletesebbé teszi a fent említett aránytalanságot. Látható, hogy a közölt izraeli áldozatok száma több helyen is meghaladja a valós értéket, miközben a palesztinok esetében ez egyszer sem fordul elő.

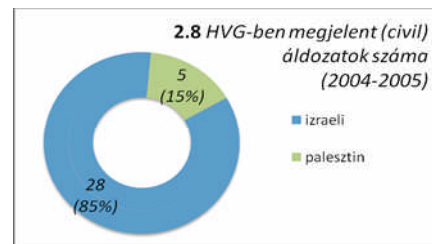
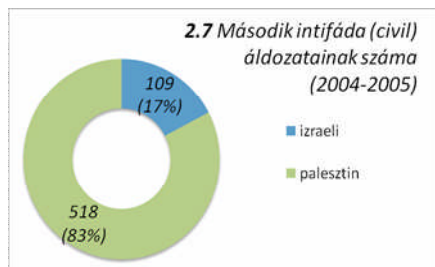
1.9 A halálok (összes) HVG-ben megjelent százaléka (2004-2005)

adatok mindkét fél esetében negatív különbséget mutatnak, ám a palesztinok oldalán pontosan tízszer annyi haláleset maradt publikálatlanul, mint az izraeli oldalon. A vizsgált időszak egészét tekintve is az izraelieknek „kedvez” az eredmény, összességében minden áldozatukról érkezett hír (sőt volt, amelyiket többször is publikáltak), miközben a palesztin áldozatok

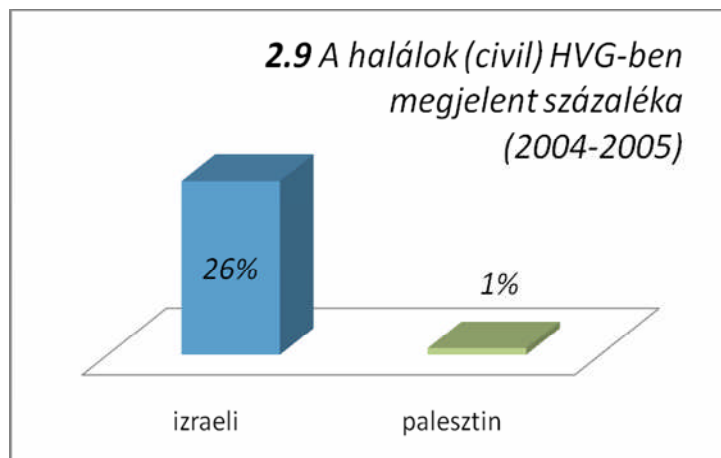
2.2. Civil áldozatok

A konfliktusban a megfigyelt két év alatt elhunytak vizsgálatát folytassuk most az adott időszakban áldozatul esett civilek elemzésével. A nemzetközi humanitárius jog egyik alappillére a polgári lakosság védelme,⁹ (emellett a nők és gyermekek háborús jogairól gyakran külön is rendelkezik). A jogi szabályozás részletes vizsgálatától most eltekintek, hiszen a mi szempontunkból most az a legfontosabb, hogy észrevegyük, a nemzetközi jog ezen normái a közérkölcshöz szerves részét képezik, és ezért megszegésük a közvéleményből ellenérzést vált ki az elkövetővel szemben. Az egyszerűség kedvéért mostantól csak a vizsgált időszak egészére vonatkozó adatokkal foglalkozunk.

A megfigyelt időszak alatt összesen 109 izraeli állampolgárságú civil személy halt meg, miközben a HVG 28 halálesetről számolt be. Ezzel egyidejűleg 5 palesztin polgári lakos haláláról érkezett hír, miközben a valóságban 518 palesztin civil vesztette életét. Ez azt jelenti, hogy a HVG-t olvasva azt hihetjük, hogy több mint ötször annyi izraeli civil lakos vesztette életét a konfliktus két éve alatt, mint palesztin (ld.: 2.8 kördiagram), a valóságban azonban ennek éppen fordítottja történt, hiszen a palesztin civil lakosság köréből kerül ki a polgári halottak négyötöde, és nem az izraeli civilek köréből (ld.: 2.7. kördiagram).

Azt mondhatjuk tehát, hogy a vizsgált időszak alatt meghalt izraeli civilek 26%-áról érkezett hír, miközben az elesett palesztin polgári lakosok csupán 1 %-a jelent meg a HVG-ben (ld.: 2.9. oszlopdiagram). Ez az jelenti, hogy miközben minden negyedik izraeli polgár haláláról értesülhettünk a HVG-ből, a palesztinok esetében csak minden századik civil áldozatról.

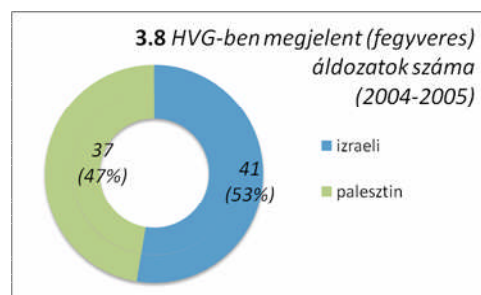
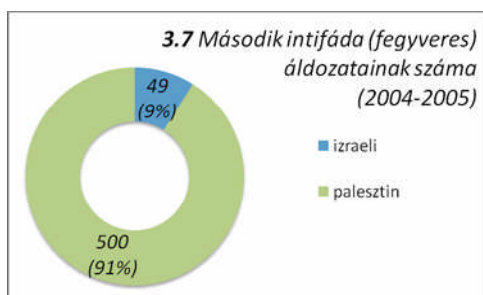
⁹ A polgári lakosság háborús jogait – többek között – az 1949. augusztus 12-én kötött genfi egyezményeket kiegészítő és a nemzetközi fegyveres összeütközések áldozatainak védelméről szóló jegyzőkönyvének (I. Jegyzőkönyv) 51 cikke védelmezi, amely kimondja: „A polgári lakosságot, valamint a polgári személyeket tilos megtámadni. Tilos minden olyan erőszakos cselekmény, vagy azzal való fenyegetés, amelynek elsődleges célja, hogy rettegést keltsen a polgári lakosság körében”.

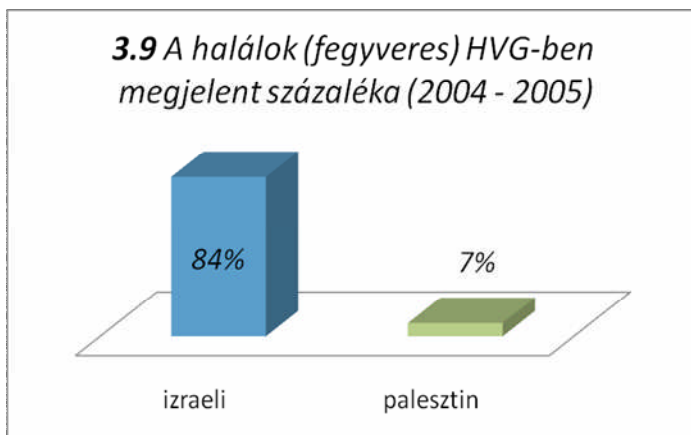
Az adattáblát vizsgálva (ld.: C. melléklet, 3. adattábla) kitűnik, hogy bár a konfliktusban ténylegesen életüket veszített civilek száma és a közölt polgári halálesetek száma közötti mérleg mind az izraeliek, mind a palesztinok esetében negatív (az előbbi meghaladja az utóbbit), ez a különbség a palesztinok esetében – mindkét évet figyelembe véve – több mint hatszor akkora, mint az izraeli oldalon.

2.3. Fegyveres áldozatok

A konfliktusban közvetlenül résztvevők (a fegyveresek) vizsgálatát azért tartottam fontosnak külön is megvizsgálni, mivel ennek száma is hírértékkel bír az olvasó számára és ezt is figyelembe veszi véleménye kialakításakor. Az ebben a kategóriában közölt adatok esetében is nagy jelentősége van tehát, hogy azok mennyire tükrözik a valóságot.

A vizsgált időszakban 49 izraeli katona vesztette életét, ebből a HVG 41 halálesetet publikált is. Eközben 500 palesztin militáns esett el a konfliktus során, mindebből 37 került nyilvánosságra a HVG-n keresztül. Az olvasó így azt hiheti, hogy megközelítőleg ugyanannyi fegyveres halt meg mindkét oldalon (ld.: 3.8. kördiagram), miközben a valóságban több mint tízszer annyi palesztin militáns esett el, mint izraeli katona (ld.: 3.7. kör-diagram).

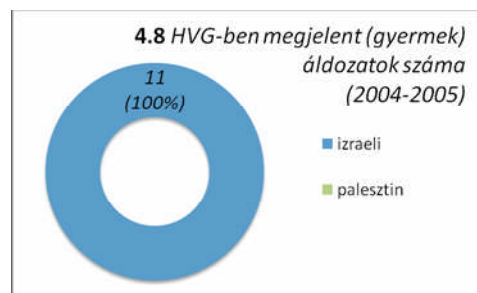
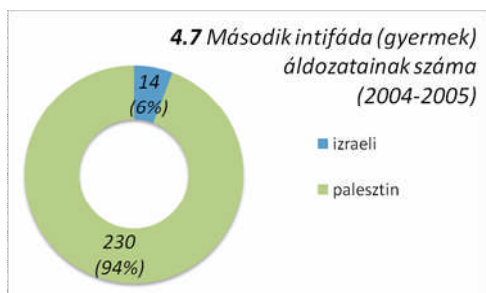

Másképpen fogalmazva az adott két év alatt meghalt izraeli katonák 84%-áról érkezett hír, miközben az elesett palesztin fegyveresek csupán 7 %-a jelent meg a HVG-ben (ld.: 3.9. oszlop-diagram). Azt is mondhatjuk, hogy miközben majdnem mindegyik izraeli katona halálát regisztrálta az újság, a palesztinok esetében csak minden tizennegyedik fegyveres elestéről értesülhettünk.

Az adattáblát vizsgálva (ld.: C. melléklet, 4. adattábla) azt látjuk, hogy a megfigyelt időszak egésze során mindkét fél esetében a ténylegesen életüket veszített fegyveresek száma meghaladja a leközölt halálesetek számát. A képet azonban erősen árnyalja, hogy egyrészt a konfliktus első évében ez a mérleg Izrael esetében pozitív volt (a leközölt áldozatok száma haladja meg a konfliktusban ténylegesen elhunytak számát), másrészt a két negatív végösszeget összehasonlítva azt tapasztaljuk, hogy ez a palesztinok esetén ötvennyolcszor nagyobb, mint az izraeli oldalon.

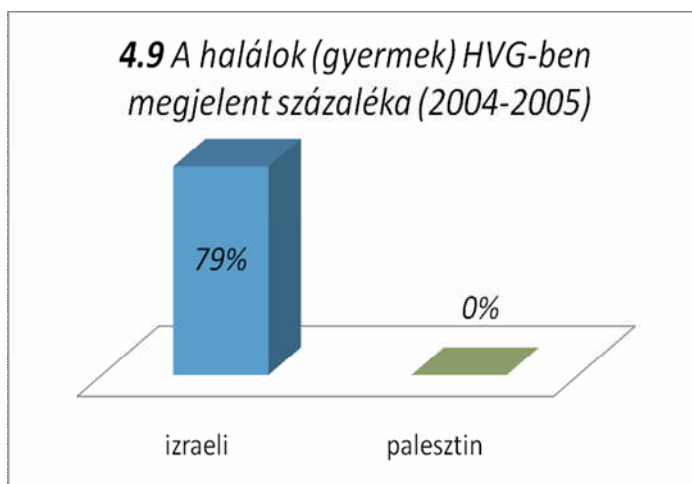
2.4. Gyermek áldozatok

Legelső feladatunk ebben a fejezetben eldönteni, hogy hány éves korig is számítsunk valakit gyermeknek. A gyermek jogairól szóló 1989. évi ENSZ-egyezmény 1. bekezdése a gyermek és felnőtt közötti határt a 18. életévnél húzza meg, ezért mi is ezt tekintjük mérvadónak.¹⁰ Ahogy már említettük, a gyermekek védelméről számos nemzetközi jogi egyezmény hivatott gondoskodni,¹¹ és ami a legfontosabb, a gyermekek bántalmazásának tilalma kultúránk általánosan elfogadott erkölcsi normája is egyben.

A megfigyelt időszak alatt összesen 14 izraeli állampolgárságú gyermek halt meg, miközben a HVG 11 halálesetről számolt be. Ezzel egyidejűleg nem érkezett hír egyetlen palesztin gyermek haláláról sem, miközben 230 tizenéves év alatti palesztin esett el a konfliktus következtében. A HVG-t olvasva tehát abban a tudatban élhetünk, hogy egyetlen palesztin gyermek sem esett áldozatul a konfliktus során (ld.: 4.8. kördiagram), miközben több mint tizenhatszor annyian haltak meg, mint izraeli társaik (ld.: 4.7. kördiagram), vagyis az összes gyermekáldozat közül csak minden tizenhatodik gyermek izraeli, miközben a HVG híradásából úgy tetszik, mintha mindegyik izraeli lenne.

A fentiekkel kapcsolatban felmerül a kérdés: vajon mennyire jogos az összehasonlítás, hiszen a palesztin fiatalok gyakran maguk is aktívan részt vesznek a konfliktusban (az izraeli oldalról ugyanez nem mondható el). Egy általam végzett elemzés feltárta, hogy a megfigyelt időszak alatt összesen 31 olyan eset történt, amikor a

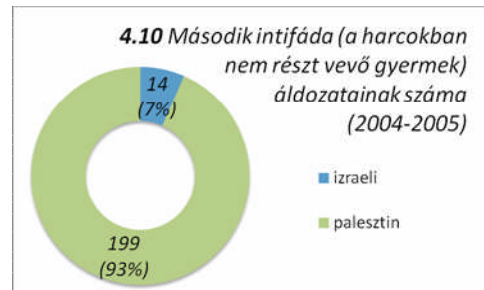
¹⁰ Ezt a megközelítést támasztja alá az is, hogy a választási korhatár mind Izraelben, mind a Palesztin Hatóság területén 18 év.

¹¹ A gyermekek háborús jogait – többek között – az 1949. augusztus 12-én kötött genfi egyezményeket kiegészítő és a nemzetközi fegyveres összeütközések áldozatainak védelméről szóló jegyzőkönyvének (I. Jegyzőkönyv) 77 cikke védelmezi, amely kimondja: „Az összeütköző Felek kötelesek minden lehetséges módon gondoskodni arról, hogy a tizenöt évnél fiatalabb gyermekek ne vegyenek közvetlenül részt az ellenségeskedésekben”. Ezt a kijelentést az 1989. évi, a gyermek jogairól szóló ENSZ-egyezmény 38. cikke megismétli, illetve az egyezmény Választható jegyzőkönyve (2000) a fenti korhatárt 18 évre emeli, és a kötelező sorozás alsó határát is ennél a kornál szabja meg.

megölt palesztin gyermek fegyveresnek volt tekinthető (ezek az esetek elsősorban a Palesztin Hatóság felelősségét vetik fel; különösen elgondolkodtató, hogy egy alkalommal egy 15 év alatti gyermek vett részt közvetlen módon harci cselekményekben).

Nézzük ennek hatására, hogyan változnak az eredmények. A megfigyelt időszak alatt tehát „csak” 199 palesztin gyermekkel számolunk. Ennek következtében a halálok százalékos megoszlása egy százalékkal nő az izraeli, illetve csökken a palesztin oldalon (ld.: 4.10. kördiagram), úgy is fogalmazhatunk, hogy az új eredmények tudatában, nem tizenhatszor annyi palesztin gyerek halt meg, mint izraeli, hanem „csak” tizennégyszer annyi. Az új ismeretek nem befolyásolják a HVG-ben megjelent gyermekáldozatok megoszlását, mivel csak izraeli gyermek haláláról közölt hírt az újság (az pedig változatlan maradt).

A fentieket összegezve elmondhatjuk, hogy az adott két évben meghalt izraeli gyermekek 79%-áról érkezett hír, miközben az elesett palesztin fiatalokról semmilyen hír nem jelent meg a HVG-ben (ld.: 4.9. oszlopdiagram). Másképpen fogalmazva miközben a konfliktusban meghalt izraeli gyermekek közül csak minden negyediket felejtett el megemlíteni az újság, addig az elhunyt palesztin gyermekek egyikéről sem értesültünk a HVG-t olvasva.

Most nézzük az adattáblát (ld.: C. melléklet 5. adattábla)! Azt láthatjuk, hogy a vizsgált időszak első évében a gyermekáldozatok és a leközölt adatok közötti különbség az izraeliek esetében nemcsak hogy kisebb, mint a palesztinok esetében, hanem egyenesen pozitív (a HVG-ben publikált halálok száma meghaladja a valóban elhunytak számát). A megfigyelt időszak egészét nézve pedig, annak ellenére, hogy az érték mindkét fél esetébe negatív, a palesztin oldalra vonatkozó adat több mint hetvenhatszor nagyobb az izraeli adatnál.

2.5. Női áldozatok

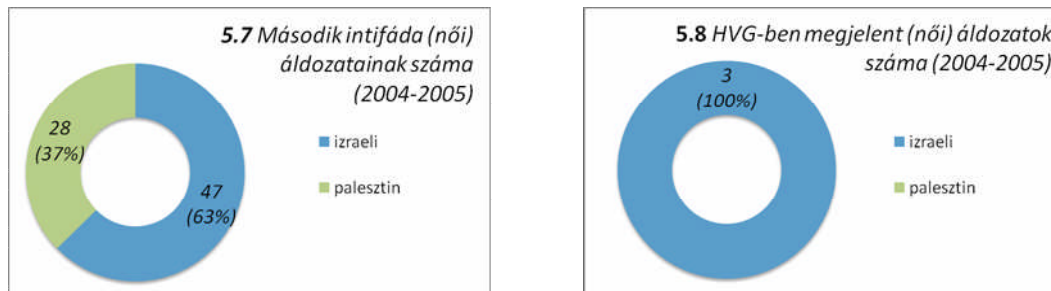
A civilek és gyermekek mellett a nemzetközi jogi szabályok a nőket is kiemelten védik,¹² illetve a fentiekhez hasonlóan a nők bántalmazásának tilalma is kultúránk szerves része. A konfliktusban elhunyt izraeli és palesztin nők összehasonlításánál arra kell vigyázni, hogy az izraeli hadsereg kötelékében nők is szolgálnak, ami megfosztja őket civil státuszuktól. A palesztin oldalon ez a probléma nem ilyen explicit módon jelentkezik, de itt is különbséget kell tenni „valódi civilek” és „nem valódi civilek” között. A zavaros következtetések elkerülése érdekében ezért a nők között is megkülönböztettem a katonai és polgári áldozatokat, hogy a női áldozatok közé csak az utóbbiakat számoljam.

A megfigyelt időszak folyamán 47 izraeli nő vesztette életét, ebből a HVG 3 halálesetet publikált is. Eközben 28 palesztin nő esett el a konfliktus során, mindebből egy sem került nyilvánosságra a HVG-n keresztül. Az olvasónak így az a benyomása

¹² A nők háborús jogait – többek között – az 1949. augusztus 12-én kötött genfi egyezményeket kiegészítő és a nemzetközi fegyveres összeütközések áldozatainak védelméről szóló jegyzőkönyvének (I. Jegyzőkönyv) 76. cikke védelmezi külön.

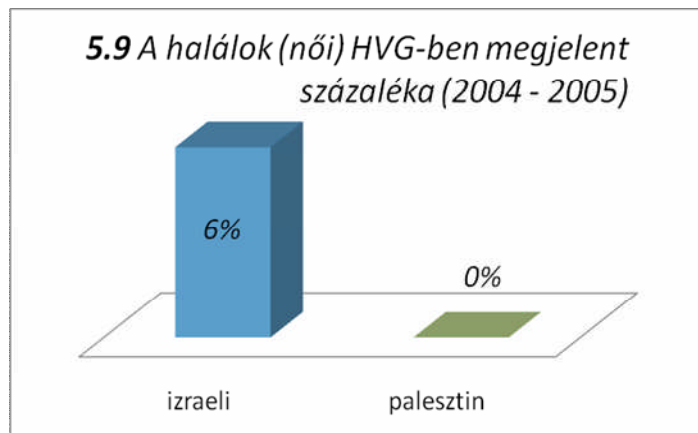
támadhatott, hogy csak a palesztinok által alkalmazott taktikák követelnek női áldozatokat a harcok során, az izraeliek nem (ld.: 5.8. kördiagram).

Míg a valóságban több mint fele annyi palesztin nő halt meg mint izraeli (ld.: 5.7. kördiagram) a HVG adatai alapján ez az arány nulla az egyhez.

Az 5.9. oszlopdiagram szemlélteti, hogy miközben meghalt izraeli nők 6%-áról érkezett hír a megfigyelt időszak alatt, addig a palesztin női halálok egyike sem jelent meg a HVG-ben. Ezek az aránypárok az eddig közöltekhez képest a legkisebb torzítást mutatják (egy palesztin női áldozatról sem érkezik hír, azonban az elhunyt izraeli nők közül is csak minden tizenhetedikről számol be a HVG), de a leközölt számok sajnos ebben az esetben sem tükrözik kellőképpen a valós helyzetet.

Az adattáblát vizsgálva (ld.: C. melléklet 6. adattábla) érdekes összefüggésekre bukkanhatunk. Azt tapasztaljuk, hogy a konfliktusban meghalt nők és a leközölt halálok közötti különbség mindkét fél esetében negatív, azonban ez a különbség, most először – mind éves szinten, mind összességében nézve – nagyobb az izraeliek esetében. Ez azt jelenti, hogy annak ellenére, hogy a palesztin női áldozatokról nem érkezik semmi hír, megközelítőleg másfélszer annyi izraeli, mint palesztin női halálról nem számolt be a HVG.

3. Összegzés

Anélkül, hogy kétségbe vonnánk a HVG konfliktussal foglalkozó cikkeinek tartalmi szempontból vett elfogulatlanságát, illetve objektivitásra való törekvését, a fenti eredményeket áttekintve megállapíthatjuk, hogy az újságban publikált halálok száma és összetétele alapján az olvasónak torz képe alakulhat ki a konfliktusról.

A halálos áldozatokra vonatkozó adatok alapján egy olyan konfliktus tárul a szemünk elé, amelyben másfélszer annyi palesztin hal meg, mint izraeli (a valóságban eközben a konfliktus több mint hatszor annyi palesztin áldozatot követelt a vizsgált két évben), amelyben ötször annyi izraeli civil esik áldozatul mint palesztin polgár (miközben a valóságban, pont fordítva történt: a megfigyelt időszakban ötször annyi palesztin, mint izraeli polgár esett áldozatul), és amely során megközelítőleg ugyanannyi izraeli katona hal meg, mint palesztin militáns (miközben a vizsgálat két éve alatt tízszer

annyi palesztin fegyveres esett el a konfliktusban, mint izraeli). A *HVG*-t olvasva emellett olyan benyomásunk támadhat – és talán a kutatásnak ez a legnyugtalanítóbb eredménye –, mintha az izraeliek által alkalmazott taktikák egyáltalán nem követelnének palesztin gyermekáldozatokat, pedig ha a fegyvert forgató palesztin tinédzsereket ki is zárjuk az összegzésből, a vizsgált két év alatt akkor is tízennégyszer annyi palesztin fiatal korú halt meg, mint izraeli. Végül a konfliktusban elesett nőket illetően, csak a *HVG* lapjairól tájékozódva azt hihetjük, hogy kizárólag a palesztinok által alkalmazott taktikák követelnek női áldozatokat (miközben – azzal együtt, hogy valóban több izraeli, mint palesztin nő esett el a konfliktus két megfigyelt éve alatt – a női áldozatok több mint egyharmada palesztin).

4. Konklúzió

Megítélésem szerint a fentiekben ismertetett módszer – annak minden korlátja ellenére – alkalmas arra, hogy olyan anomáliákra hívja fel a figyelmet, amire egy kvalitatív megközelítés során nem feltétlenül derülne fény. Elemzésemmel azonban nem helyettesíteni, vagy felülírni kívánom a tartalomelemzésen alapuló megközelítéseket, csupán kiegészíteni azokat. Csicsmann László megállapításai a *HVG* cikkeinek tartalmi szempontból vett objektivitására vonatkozóan tehát továbbra is érvényesek.

Ennek ellenére meggyőződése, hogy egy adott konfliktusban elhunytak számának, illetve az elhunytak összetételének (civiliek, gyermekek, illetve nők) publikálása – mivel ezen adatok már önmagukban is alkalmasak lehetnek a szimpátia illetve ellenérzés felkeltésére – nem kevés jelentőséggel bír. Véleményem szerint azzal együtt, hogy egy újságnak nem feltétlenül feladata az elhunytak számának pontos nyomon követése, nagyon fontos lenne, hogy a *HVG* cikkeiben közölt halálok száma és összetétele – legalább arányaiban – mégis reprezentálja a valós helyzetet. Ennek jelentőségét csak növeli a *HVG* szerepe, mint az elit körében mértékadó hírforrás.

A kutatás eredményeit e-mailen keresztül ismertettem a vizsgált két évben az izraeli–palesztin konfliktussal foglalkozó valamennyi *HVG* cikk szerzőjével, Keresztes Imrével is (válaszának részletes leírását ld.: A. melléklet *Keresztes Imre megjegyzései*). Ahogy Keresztes is utal rá, az olyan összesítő jellegű adatok, amelyekből kiderül, hogy egy adott időszakban hányan haltak meg a konfliktus következtében az egyik, illetve másik oldalon, nagyban hozzájárulhatnak ahhoz, hogy az olvasók helyükön kezeljék a halálok számát és összetételét. Azonban – ahogy már a dolgozat első felében is szóba került – a megfigyelt két év alatt a *HVG*-ben ilyen jellegű adatokat nem találtam.

A fentiek miatt tartom tehát a jövőben érdemesnek az izraeli–palesztin konfliktussal foglalkozó *HVG*-cikkek objektivitását ebből a szempontból is megvizsgálni, illetve tudatosan figyelni arra, hogy csökkenjen az izraeli oldalt kedvezőbb fényben feltüntető torzítás a konfliktusban ténylegesen elhunytak száma és összetétele, illetve a publikált halálesetek száma és összetétele között (vagy/és, hogy e torzítás palesztinokra nézve kedvezőtlen hatása gyakrabban megjelenő összesítő jellegű adatok révén mérséklődjön). Egy ilyen erőfeszítés véleményem szerint nagyban hozzájárulhatna ahhoz, hogy a *HVG* olvasóiban valóságghű kép alakuljon ki e rendkívül bonyolult és ellentmondásokkal terhelt konfliktusról.

HIVATKOZÁSOK, FELHASZNÁLT IRODALOM

- Anthony Giddens (2003): *Szociológia*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Csicsmann László: *Az „iszlám versus Nyugat” diskurzus a globalizálódó médiában*. In *Külügy Szemle*, 2003. 1. sz., 81–111. oldal.
- B'tselem angol nyelvű honlapja. Internet: <http://www.btselem.org/English/>, 2007. június 20.
- Earl Babbie (2003): *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Balassi Kiadó, Budapest.
- *Heti Világgazdaság* hetilap archívuma. Internet: <http://hvg.hu/hvgfriss/archive.aspx>, 2007. június 20.

A felhasznált HVG cikkek (időrendi sorrendben):

- o *Saron fenyeget* (Hét nap rovat), HVG 2004/01 szám (2004.01.03)
- o *Izrael–szír huzavona* (Hét nap rovat), HVG 2004/04 szám (2004.01.24)
- o Keresztes Imre: *Egyoldalú látásmód – kilátástalanság az izraeli – palesztin fronton* (Világ rovat), HVG 2004/06 szám (2004.02.07).
- o Keresztes Imre: *Peres felek – Izrael–Palesztin propaganda és erőszak* (Világ rovat) HVG 2004/09 szám (2004.02.28).
- o *Erőszak Izraelben* (Hét nap rovat), HVG 2004/11 szám (2004.03.13)
- o Keresztes Imre: *Megfogyva bár, de törve nem – gázai erőszak és kivonulási tervek* (Világ rovat) HVG 2004/12 szám (2004.03.20).
- o Keresztes Imre: *Ördög és pokol – izraeli hadüzenet a Hamásznak* (Fókuszban rovat) HVG 2004/13 szám (2004.03.27).
- o Keresztes Imre: *Ki sír a végén – amerikai lépésváltás a közel-keleti konfliktusban* (Világ rovat) HVG 2004/17 szám (2004.04.24).
- o Keresztes Imre: *A vértjét vesztett lovag – a Likud Saron ellen* (Világ rovat) HVG 2004/19 szám (2004.05.08).
- o *Erőszak Gázában* (Hét nap rovat), HVG 2004/20 szám (2004.05.15).
- o *Harcok a Gázai övezetben* (Hét nap rovat), HVG 2004/21 szám (2004.05.22).
- o *Izraeli kivonulás Rafahnál* (Hét nap rovat), HVG 2004/22 szám (2004.05.29).
- o *Izraeli–Palesztin harcok* (Hét nap rovat), HVG 2004/27 szám (2004.07.03).
- o *Ítélet a fal ellen* (Hét nap rovat), HVG 2004/29 szám (2004.07.17).
- o *Merénylet Izraelben* (Hét nap rovat), HVG 2004/36 szám (2004.09.04).
- o *Csapás a Hamászra* (Hét nap rovat), HVG 2004/37 szám (2004.09.11).
- o Keresztes Imre: *Bombabiztosan – Izraeli csapás Damaszkuszban* (Világ rovat), HVG 2004/40 szám (2004.10.02).
- o *Gázai terv és offenzíva* (Hét nap rovat), HVG 2004/42 szám (2004.10.16).
- o Keresztes Imre: *Életmentés – Arafat betegsége és a palesztin ügy* (Világ rovat), HVG 2004/45 szám (2004.11.06).
- o *Voksolás Jeruzsálemben* (Hét nap rovat), HVG 2004/51 szám (2004.12.18).
- o Keresztes Imre: *Megszállottan – új palesztin elnök* (Világ rovat), HVG 2005/2 szám (2005.01.15).
- o Keresztes Imre: *Egyedül nem megy – az új palesztin elnök és az erőszak* (Világ rovat), HVG 2005/3 szám (2005.01.22).
- o *Palesztin tűzszünet* (Hét nap rovat), HVG 2005/4 szám (2005.01.29).
- o Keresztes Imre: *Változó lőterek – Közel-keleti bizonytalanságok* (Világ rovat), HVG 2005/9 szám (2005.03.05).
- o *Izrael–Palesztin egyezés* (Hét nap rovat), HVG 2005/25 szám (2005.06.25).

- o Keresztes Imre: *Visszaszámolás – Izrael–Palesztin erőszak a gázai kivonulás előtt* (Világ rovat), HVG 2005/29 szám (2005.07.23).
- o *Erőszak Gáza után* (Hét nap rovat), HVG 2005/35 szám (2005.09.03).
- o Keresztes Imre: *Furcsa párok – izraeli és palesztin belpolitikai játszmák* (Világ rovat), HVG 2005/39 szám (2005.10.01).
- o *A Hamász indulhat* (Hét nap rovat), HVG 2005/43 szám (2005.10.29).
- o Keresztes Imre: *Kifordítva – folytatódó Izrael–Palesztin viszály* (Világ rovat), HVG 2005/44 szám (2005.11.05).
- If Americans Knew: *Off the charts: New York Times coverage of Israeli and Palestinian deaths*, a <http://www.ifamericansknew.org/download/nyt.pdf> (2007. június 20.)
- *Interjú Keresztes Imrével* (e-mailen keresztül, 2007. június 15.)
- Israel Ministry of Foreign Affairs honlapja <http://www.mfa.gov.il/MFA> (2007. június 20.)
- Palestine Red Crescent Society honlapja <http://www.palestinercs.org/> (2007. május 20.)
- Rostoványi Zsolt (2004): *Az iszlám világ és a Nyugat*. Corvina Kiadó, Budapest.
- Rostoványi Zsolt (2006): *Együttélésre ítélve. Zsidók és palesztinok küzdelme a Szentföldért*. Corvina Kiadó, Budapest.
- Vöröskereszt és a Vörös Félhold Társaságok Nemzetközi Szövetségének honlapja <http://www.ifrc.org/> (2007. május 20.)

MELLÉKLETEK

A. MELLÉKLET Interjú Keresztes Imrével (Keresztes Imre megjegyzései)

Az alábbiakban Keresztes Imre – a vizsgált időszakban az összes az izraeli–palesztin konfliktussal foglalkozó HVG-cikk szerzőjének – leveleimre adott válaszai olvashatóak. Azért választottam ezt a közlési formát, mert így Keresztes Imre ellenvetései – kérésének megfelelően – újrakommentálás nélkül, egyben kerülnek közlésre (a szöveget olvasva fontos azonban észben tartanunk, hogy tanulmányom írása során lehetőségem volt figyelembe venni ezeket a válaszokat is)

„Úgy érzem, az Ön által alkalmazott módszer nem alkalmas egy konfliktus tálalása objektivitásának vizsgálatára. Függetlenül attól, hogy a cikkeim amúgy objektívek-e vagy sem, pusztán ezzel a módszerrel kimutatni, hogy az írásaim alkalmasak lehetnek az olvasó félrevezetésére, szintén félrevezető lehet. Az objektív tájékoztatás a cikkek tartalmától, egészétől függenek, nem csak számoktól.

A HVG emellett egyáltalán nem tekinti, és nem is tekintheti feladatának, hogy pontosan kövesse a halálos áldozatok számát az arab-izraeli vagy bármilyen más fegyveres konfliktusban.

Másrészt a halálesetek számának növeléséről vagy csökkentéséről szó sincsen. Nem hiszem, hogy a HVG-ben több izraeli haláleset lett megemlítve, mint amennyi valójában meghalt. Az adatok ugyanis általában hírügynökségi jelentéseken alapulnak, a hírügynökségek pedig a hivatalos adatokat teszik közzé. A módszertannal kapcsolatban is felmerültek bennem kételyek, nem egészen értem pl., hogy miért kell a többször említésre került ugyanazon haláleseteket összeadni.

Ide kívánczik még néhány fontos szempont, amelyek az izraeli–palesztin konfliktust jellemzik. A palesztin szélsőségesek öngyilkos merényleteikkel kifejezetten polgári célpontokat szemelnek ki, még akkor is, ha ők maguk Izrael minden polgárát úgymond "katonának" tekintik. A kamikaze robbantások célja továbbá nemcsak a minél több áldozat, hanem a minél megrázóbb, véres csatajelenet, amely aztán bejárhatja a világ médiáját. Egy véresebb öngyilkos merényletben tucatnyian is meghalhatnak, ezért ezek a hírek szinte biztosan bekerülnek a HVG-be.

A palesztinok áldozatai ezzel szemben főként az izraeli hadsereg szélsőségesek elleni hadműveletei során halnak meg. A lövöldözéseknek általában egy-két áldozatuk van, ezért ezek a hírek jóval kisebb eséllyel kerülnek a HVG – vagy más újság – lapjaira.

Mivel ugyanakkor az ilyen jellegű incidens jóval több, mint az öngyilkos merénylet, ezért a palesztin áldozat is több, amelyekről viszont ritkábban adunk hírt. Az izraeli hadsereg – állítása szerint – szándékosan nem támad civileket, a palesztin szélsőséges csoportok viszont előszeretettel bujtatják harcosaikat polgári környezetben.

Ami a számokat illeti: a HVG-ben el szoktuk mondani időről időre, hogy hány áldozata volt egy adott időszakban mindkét fél részéről a konfliktusnak. Ebből kiderül, hogy melyik oldal milyen emberi áldozatokat hoz. Ennek figyelembe vétele nagyon fontos, az ilyen jellegű közlések nagyban elősegítik, hogy az olvasó reális képet kapjon a konfliktusról.

A fentieket összefoglalva tehát továbbra is azt mondom, hogy az objektivitás alapvetően tartalmi kérdés, azt csak számokkal nem lehet megítélni. Félek, az ilyen vizsgálat szintén alkalmas lehet a félrevezetésre.”

B. MELLÉKLET. Az adatgyűjtés során alkalmazott eljárások

A HVG cikkeiből nyert adatok

Az adatgyűjtés során a következő kategóriákba soroltam az újságban említett halálos eseteket (egy adott időszakra – például évre – vonatkozó csoportosítás azon áldozatokat tartalmazza, akiknek halálhíréről az újság az adott időszakban adott hírt, függetlenül attól, hogy ténylegesen mikor haltak meg, vagy mikor szerezték a halálukat okozó sebesülésüket):

- „férfi”
- „nő”
- „gyermek”
- „civil”
- „izraeli katona”
- „palesztin militáns”
- „nem pontosított”: ide akkor soroltam egy esetet, ha a szöveg a fenti kategóriák egyikét sem használta az áldozat körülírására (ld.: egyszerűen halálos áldozatról, stb. beszélt)

Megjegyzés: valamennyi, az újságban említett esetet besoroltam a fenti kategóriák egyikébe, miközben egy esetet sem tudtam egyszerre több csoportba besorolni (ld.: a HVG egy áldozat körülírásánál a legritkább esetben használt több jelzőt; pl.: fiatalos nő, stb.).

Megjegyzés: azért döntöttem amellett, hogy az adatgyűjtés során, ha valamely haláleset többször is említésre kerül, akkor azt ugyanúgy beszámítom a statisztikába mint az először megjelent haláleseteket, mert egy áldozat többszöri említése növeli annak valószínűségét, hogy az olvasó azt megjegyzi (tehát nő a súlya). Nem tévedünk nagyot, ha ezeket a többször előforduló eseteket annyival súlyozzuk, ahányszor előfordulnak (pl.: ha egy áldozatot kétszer említene, akkor ezzel kétszeresére nő a valószínűsége annak, hogy az olvasó azt megjegyzi). Ebből következően az elemzés szempontjából egy többször előforduló esetet tekinthetünk úgy is, mint több ugyanolyan esetet.

Az áldozatszámok meghatározásánál:

1) Az összes áldozatszám meghatározásánál:

- izraeli oldalon: ide soroltam a „férfi”, „nő”, „gyermek”, „civil”, „izraeli katona”, illetve „nem pontosított” kategóriákba tartozó eseteket.
- palesztin oldalon: ide soroltam a „férfi”, „nő”, „gyermek”, „civil” „palesztin militáns” illetve „nem pontosított” kategóriákba tartozó eseteket.

2) A civil áldozatszám meghatározásánál:

- izraeli oldalon: ide soroltam a „civil”, a „nő” és a „gyermek” csoportba tartozó esetek mellett a „férfi” csoportba tartozó egy esetet is, mivel (a fenti három kategóriához hasonlóan) a jelölés - a szövegkörnyezet alapján - egyértelműen civil áldozatot takar (ld.: HVG 2004/27. szám).
- palesztin oldalon: ide soroltam a „civil”, a „nő” és a „gyermek” csoportba tartozó eseteket.

- 3) A fegyveres áldozatszám meghatározásánál:
 - izraeli oldalon: ide az „izraeli katona” kategóriába tartozó eseteket soroltam.
 - palesztin oldalon: ide az „palesztin militáns” kategóriába tartozó eseteket soroltam.
- 4) A gyermek áldozatszám meghatározásánál:
 - izraeli oldalon: ide a „gyermekek” csoportba tartozó eseteket soroltam.
 - palesztin oldalon: ugyanúgy jártam el, mint az izraeli oldalon
- 5) A női áldozatszám meghatározásánál:
 - izraeli oldalon: ide a „nő” kategóriába előforduló eseteket soroltam.
 - palesztin oldalon: ugyanúgy jártam el, mint az izraeli oldalon.

A B'tselem adatbázisából nyert adatok

A B'tselem honlapján az áldozatokról szereplő csoportosítások közül kutatásomhoz a következőket használtam fel (egy adott időszakra – például évre – vonatkozó csoportosítás azon áldozatokat tartalmazza, akik az adott időszakban haltak meg, függetlenül attól, hogy halált okozó sérülésüket mikor szenvedték el):

- Izraeli biztonsági szolgálat tagjai által megölt palesztinok (külön adatbázis a megszállt területeken, illetve Izrael területén megöltekéről).
- Izraeli civilek által megölt palesztinok (külön adatbázis a megszállt területeken, illetve Izrael területén megöltekéről). Megjegyzés: az ebben a csoportban szereplő eseteket közül a „megölésük idején nem vettek részt harci cselekményekben” definíciója (ld.: lent) és a célzott likvidálások áldozataira vonatkozó irányelv (ld.: lent) alapján kiválogattam a civilnek minősíthető eseteket és besoroltam az „Izraeli biztonsági szolgálat vagy izraeli civilek által megölt palesztinok, akik nem az ellenük irányuló célzott likvidálás során veszítették életüket, illetve haláluk idején nem vettek részt harci cselekedetekben” csoportba (ld. lent).
- Palesztinok által megölt izraeli civilek (külön adatbázis a megszállt területeken, illetve Izrael területén megöltekéről)
- Palesztinok által megölt izraeli biztonsági szolgálat tagok (külön adatbázis a megszállt területeken, illetve Izrael területén megöltekéről)
- Izraeli biztonsági szolgálat által megölt palesztin kiskorúak (külön adatbázis a megszállt területeken, illetve Izrael területén megöltekéről). Fontos: az első négy kategória ezeket is tartalmazza.
- Palesztinok által megölt izraeli kiskorúak (külön adatbázis a megszállt területeken, illetve Izrael területén megöltekéről). Fontos: az első négy kategória ezeket is tartalmazza.
- Izraeli biztonsági szolgálat tagjai által megölt palesztinok, akik „megölésük idején nem vettek részt harci cselekményekben” (a célzott likvidálások áldozatait leszámítva) (külön adatbázis a megszállt területeken, illetve Izrael területén megöltekéről). Fontos: az első négy kategória ezeket is tartalmazza.
- Izraeli biztonsági szolgálat által megölt palesztinok, akikről nem tudni, hogy megölésük idején részt vettek-e harci cselekményekben (külön adatbázis a megszállt területeken, illetve Izrael területén megöltekéről). Fontos: az első négy kategória ezeket is tartalmazza. Megjegyzés: az ebben a csoportban szereplő eseteket közül a

„megölésük idején nem vettek részt harci cselekményekben” definíciója (ld.: lent) és a célzott likvidálások áldozataira vonatkozó irányelv (ld.: lent) alapján kiválogattam a civilnek minősíthető eseteket és besoroltam az „Izraeli biztonsági szolgálat vagy izraeli civilek által megölt palesztinok, akik nem az ellenük irányuló célzott likvidálás során veszítették életüket, illetve haláluk idején nem vettek részt harci cselekedetekben” csoportba (ld. lent).

Megjegyzés: a „megölésük idején nem vettek részt harci cselekményekben” kifejezés a következőket jelenti: hétköznapi tevékenységeken túl ide tartozik a kődobálás, pisztollyal való játszás, tüntetésen való részvétel (nem tartozik bele viszont a kategóriába Molotov-koktél dobálása, bomba elhelyezése, tűzpárbajban való részvétel, stb.).

Megjegyzés: feltételezésem szerint a célzott likvidálások – azok minden önkényével együtt – az esetek kiemelkedő többségében olyan személyek ellen irányulnak, akik, ha nem is közvetlenül, de valamilyen formában részt vesznek a fegyveres konfliktusban, tehát nem mondhatóak civilnek. Ez az oka annak, hogy a palesztin civilek meghatározásánál a célzott likvidálások áldozatait (abban az esetben, ha a célzott likvidálás kifejezetten ellenük irányult) is kivontam az összeszámlálásból.

Megjegyzés: a B'tselem által összegyűjtött palesztin áldozatszámok nem tartalmazzák a következőket:

- azon eseteket, amelyekben izraeli állampolgárságú palesztinok is érintettek, akár mint elkövetők, akár mint áldozatok.
- azon eseteket, amikor valamely palesztin halálát az orvosi ellátás - a szabad mozgás korlátozásából eredő-- késedelme okozta.
- azon eseteket, amikor egy palesztin halálát egy általuk működésbe hozott, vagy testükön lévő robbanószerkezet okozta (pl.: öngyilkos merénylők).

Általam felállított kategóriák (ezekben a kategóriákban a megszállt területeken, illetve Izrael területén bekövetkező halálesetek között már nem tettem különbséget):

- o Izraeli biztonsági szolgálat vagy izraeli civilek által megölt palesztinok, akik nem az ellenük irányuló célzott likvidálás során veszítették életüket, illetve haláluk idején nem vettek részt harci cselekedetekben: az „Izraeli biztonsági szolgálat tagjai által megölt palesztinok, akik megölésük idején nem vettek részt harci cselekményekben” kategória mellett ide soroltam az „Izraeli civilek által megölt palesztinok” (ld.: fent), és az „Izraeli biztonsági szolgálat által megölt palesztinok, akikről nem tudni, hogy megölésük idején részt vettek-e harci cselekményekben” csoport (ld.: fent) ide sorolható tagjait is.
- o Izraeli biztonsági szolgálat tagjai által megölt palesztin kiskorúak (18 év alattiak), akik nem az ellenük irányuló célzott likvidálás során veszítették életüket, illetve haláluk idején nem vettek részt harci cselekményekben: az „Izraeli biztonsági szolgálat által megölt palesztin kiskorúak” csoport tagjai közül válogattam ki a „megölésük idején nem vettek részt harci cselekmények” definíciója (ld.: fent) és a célzott likvidálások áldozataira vonatkozó irányelv (ld.: fent) alapján a civilnek minősíthető eseteket. (Megjegyzés: az izraeli civilek által megölt palesztinok között nem szerepelt kiskorú áldozat)

- o Izraeli biztonsági szolgálat tagjai által megölt palesztin kiskorúak (15 év alattiak), akik nem az ellenük irányuló célzott likvidálás során veszítették életüket, illetve haláluk idején nem vettek részt harci cselekményekben: az Izraeli civilek vagy az Izraeli biztonsági szolgálat tagjai által megölt palesztin kiskorúak (18 év alattiak), akik nem az ellenük irányuló célzott likvidálás során veszítették életüket, illetve haláluk idején nem vettek részt harci cselekményekben csoportból válogattam ki kor alapján az ide sorolható eseteket.
- o Izraeli biztonsági szolgálat tagjai vagy izraeli civilek által megölt palesztin nők, akik halálát nem ellenük irányuló célzott likvidálás okozta, illetve haláluk idején nem vettek részt harci cselekményekben az „Izraeli biztonsági szolgálat tagjai által megölt palesztinok” és „Izraeli civilek által megölt palesztinok” csoport tagjai közül válogattam ki név és fénykép alapján a női áldozatokat, majd a „megölésük idején nem vettek részt harci cselekmények” definíciójának (ld.: fent) és a célzott likvidálások áldozataira vonatkozó irányelvnek (ld.: fent) megfelelően közülük is a civilnek minősíthető eseteket.
- o Palesztinok által megölt izraeli nők, akik haláluk idején nem voltak az izraeli biztonsági szolgálat szolgálatában. A „Palesztinok által megölt izraeli civilek” csoport tagjai közül válogattam ki név és fénykép alapján a női áldozatokat.

Az áldozatszámok meghatározásánál:

- 1) Az összes áldozatszám meghatározásánál:
 - izraeli oldalon: ide soroltam a „Palesztinok által megölt izraeli civilek” és a „Palesztinok által megölt izraeli biztonsági szolgálat tagok” kategóriákba tartozó eseteket.
 - palesztin oldalon: ide soroltam az „Izraeli biztonsági szolgálat tagjai által megölt palesztinok” és az „Izraeli civilek által megölt palesztinok” kategóriákba tartozó eseteket.
- 2) A civil áldozatszám meghatározásánál:
 - izraeli oldalon: ide soroltam a „Palesztinok által megölt izraeli civilek” kategóriába tartozó eseteket.
 - palesztin oldalon: ide az „Izraeli biztonsági szolgálat vagy izraeli civilek által megölt palesztinok, akik nem az ellenük irányuló célzott likvidálás során veszítették életüket, illetve haláluk idején nem vettek részt harci cselekedetekben” kategóriába tartozó eseteket soroltam.
- 3) A fegyveres áldozatszám meghatározásánál:
 - izraeli oldalon: ide soroltam a „Palesztinok által megölt izraeli biztonsági szolgálat tagok” kategóriába tartozó eseteket.
 - palesztin oldalon: az erre vonatkozó számot úgy kaptam, hogy az „Izraeli biztonsági szolgálat tagjai által megölt palesztinok” és az „Izraeli civilek által megölt palesztinok” kategóriákból kivontam az „Izraeli biztonsági szolgálat vagy izraeli civilek által megölt palesztinok, akik nem az ellenük irányuló célzott likvidálás során veszítették életüket, illetve haláluk idején nem vettek részt harci cselekedetekben” kategóriát. (ld.: a palesztin oldalon – a militáns definíciójából adódóan - egy palesztin vagy civil, vagy militáns, más lehetőség nincsen).
- 4) A gyermek áldozatszám meghatározásánál:
 - izraeli oldalon: ide soroltam a „Palesztinok által megölt izraeli kiskorúak” kategóriába tartozó eseteket. Megjegyzés: az izraeli oldalon nem találtam arra példát, hogy egy tizennyolc év alatti személy (gyermek) halála idején részt vett

volna harci cselekményekben (ld.: a hadseregbe való besorozás minimum életkora is tizenhét év), ezért ennek megfelelő kategóriát ezen az oldalon el sem különítettem.

- palesztin oldalon: ide az „Izraeli biztonsági szolgálat által megölt palesztin kiskorúak” kategóriába tartozó eseteket számoltam. Külön megnéztem a következő kategóriákat is: „Izraeli biztonsági szolgálat tagjai által megölt palesztin kiskorúak (18 év alattiak), akik nem az ellenük irányuló célzott likvidálás során veszítették életüket, illetve haláluk idején nem vettek részt harci cselekményekben” illetve „Izraeli biztonsági szolgálat tagjai által megölt palesztin kiskorúak (15 év alattiak), akik nem az ellenük irányuló célzott likvidálás során veszítették életüket, illetve haláluk idején nem vettek részt harci cselekményekben”.

5) A női áldozatszám meghatározásánál:

- izraeli oldalon: ide soroltam a „Palesztinok által megölt izraeli nők, akik haláluk idején nem voltak az izraeli biztonsági szolgálat szolgálatában” kategóriába tartozó eseteket.
- palesztin oldalon: ide soroltam az „Izraeli biztonsági szolgálat tagjai vagy izraeli civilek által megölt palesztin nők, akiknek halálát nem ellenük irányuló célzott likvidálás okozta, illetve haláluk idején nem vettek részt harci cselekményekben” kategóriába tartozó eseteket.

A B'tselem adatainak hitelességének megállapításakor összevetettem azokat – ahogy a törzsszövegben is említettem – az Izraeli Külügyminisztérium, illetve a Palesztin Vörös Félhold Szervezet által közölt adatokkal. Az összehasonlítás részletei itt találhatóak:

Az Izraeli Külügyminisztérium adatai

- 2004: 117 izraeli halott (összehasonlításképpen a B'tselem adatai: 2004: 108 halott)
- 2005: 55 izraeli halott (összehasonlításképpen a B'tselem adatai: 2005: 50 halott).

A Palesztin Vörös Félhold Szervezet adatai

- 2004: 881 palesztin halott (összehasonlításképpen a B'tselem adatai: 2004: 821 halott)
- 2005: 255 palesztin halott (összehasonlításképpen a B'tselem adatai: 2005: 197 halott).

Az Izraeli Külügyminisztérium adatai tehát az első vizsgált évben 8,3%-kal, a másodikban (2005) 10%-kal haladják meg a B'tselem által közölt áldozatszámot. A Palesztin Vörös Félhold Szervezet esetében ez az azonos irányú eltérés 2004-ben 7,3 %, míg 2005-ben már 29%.

C. MELLÉKLET. Adattáblák**1. adattábla**

A második palesztin intifáda során ténylegesen elhunyt (B'tselem), illetve a HVG-ben közölt izraeli és palesztin halálos áldozatok számának összehasonlítása (2004.01.–2005.12.) – havi bontásban.

év/hónap	ÖSSZES ÁLDOZAT (HAVI LEBONTÁS)					
	HVG	B'tselem	Különbőség	HVG	B'tselem	Különbőség
2004/1	10	15	-5	13	27	-14
2004/2	18	11	7	23	51	-28
2004/3	20	11	9	18	80	-62
2004/4	1	3	-2	1	53	-52
2004/5	27	19	8	59	112	-53
2004/6	0	4	-4	0	40	-40
2004/7	4	3	1	7	58	-51
2004/8	0	17	-17	0	39	-39
2004/9	42	11	31	16	114	-98
2004/10	18	3	15	103	145	-42
2004/11	3	3	0	0	42	-42
2004/12	5	8	-3	0	60	-60
összesen:	148	108	40	240	821	-581
2005/1	9	12	-3	31	52	-21
2005/2	0	5	-5	0	12	-12
2005/3	5	0	5	0	2	-2
2005/4	0	0	0	0	5	-5
2005/5	0	1	-1	0	11	-11
2005/6	1	4	-3	1	5	-4
2005/7	5	8	-3	7	25	-18
2005/8	0	0	0	0	11	-11
2005/9	1	1	0	4	17	-13
2005/10	0	9	-9	2	22	-20
2005/11	15	2	13	12	15	-3
2005/12	0	8	-8	0	20	-20
összesen:	36	50	-14	57	197	-140
ÖSSZESEN:	184	158	26	297	1018	-721

2. adattábla

A második palesztin intifáda során ténylegesen elhunyt (B'tselem), illetve a HVG-ben leközölt izraeli és palesztin halálos áldozatok számának összehasonlítása (2004.01 – 2005.12) – éves bontásban.

év	ÖSSZES ÁLDOZAT (ÉVES BONTÁS)							
	HVG	B'tselem	Különb-ség	HVG-ben ennyi %-a jelent meg	HVG	B'tselem	Különb-ség	HVG-ben ennyi %-a jelent meg
2004	148	108	40	137%	240	821	-581	29%
2005	36	50	-14	72%	57	197	-140	29%
összesen:	184	158	26	116%	297	1018	-721	29%

3. adattábla

A második palesztin intifáda során ténylegesen elhunyt (B'tselem), illetve a HVG-ben leközölt izraeli és palesztin polgári lakosság számának összehasonlítása (2004.01.– 2005.12.) – éves bontásban.

év	CIVIL ÁLDOZAT (ÉVES BONTÁS)							
	HVG	B'tselem	Különb-ség	HVG-ben ennyi %-a jelent meg	HVG	B'tselem	Különb-ség	HVG-ben ennyi %-a jelent meg
2004	24	68	-44	35%	4	426	-422	1%
2005	4	41	-37	10%	1	92	-91	1%
összesen:	28	109	-81	26%	5	518	-513	1%

4. adattábla

A második palesztin intifáda során ténylegesen elhunyt (B'tselem), illetve a HVG-ben leközölt izraeli katonák illetve palesztin militánsok számának összehasonlítása (2004.01 – 2005.12) – éves bontásban.

év	FEGYVERES ÁLDOZATOK (ÉVES BONTÁS)							
	HVG	B'tselem	Különb-ség	HVG-ben ennyi %-a jelent meg	HVG	B'tselem	Különb-ség	HVG-ben ennyi %-a jelent meg
2004	41	40	1	103%	26	395	-369	7%
2005	0	9	-9	0%	11	105	-94	10%
összesen:	41	49	-8	84%	37	500	-463	7%

5. adattábla

A második palesztin intifáda során ténylegesen elhunyt (B'tselem), illetve a HVG-ben leközölt izraeli és palesztin gyermekek számának összehasonlítása (2004.01 – 2005.12) – éves bontásban.

év	GYERMEK ÁLDOZATOK (ÉVES BONTÁS)							
	HVG	B'tselem	Különb-ség	HVG-ben ennyi %-a jelent meg	HVG	B'tselem	Különb-ség	HVG-ben ennyi %-a jelent meg
2004	11	8	3	138%	0	178	-178	0%
2005	0	6	-6	0%	0	52	-52	0%
összesen:	11	14	-3	79%	0	230	-230	0%

6. adattábla

A második palesztin intifáda során ténylegesen elhunyt (B'tselem), illetve a HVG-ben leközölt izraeli és palesztin nők számának összehasonlítása (2004.01 – 2005.12) – éves bontásban.

év	NŐI ÁLDOZATOK (ÉVES BONTÁS)							
	HVG	B'tselem	Különb-ség	HVG-ben ennyi %-a jelent meg	HVG	B'tselem	Különb-ség	HVG-ben ennyi %-a jelent meg
2004	2	31	-29	6%	0	26	-26	0%
2005	1	16	-15	6%	0	2	-2	0%
összesen:	3	47	-44	6%	0	28	-28	0%